

יבוח על ביקורת המקרא ב"האומה"

המסלפים באומה, שאין התנ"ך צריך לשמש שדה הפקר שכל הרוצה בא ומעמיד עליו בנינו... אסור לו מכל מקום להעביר את דעותיו והרגשותו לעולם המקרא...

מאמרו של אלדד לא נשאר ללא מענה. בחוברת השניה נתפרסם מאמר תשובה מפרט ומעמיק של ד"ר ד"ר א. הלר. בפרק הראשון מתעכב המחבר על רב-גוניותו הרחבה של המושג "האומה", שעליה עמ' דו כבר הקדמונים באימרוניהם: "הפוך בה והפוך בה דכולא בה" או: "שבעים פנים לתורה". כל דור רואה בעקר אותן הגוהות שאליהן הוא נכסף. בעושר רוחני זה גדול לתו של התנ"ך ולפעמים אף תורפתו, מ' אחר שלוחמים שונים ומגוונים יכולים למצוא בו "אבני בליסטאות" של פסוקים נגד יריביהם וע"י כך ניתן להוכיח דבר והיפוכו כאחד, ואכן אחר מאבק זה בין א' מונות ודעות בעזרת כתובים מן התנ"ך ניתן לעקוב החל מן התקופה המקראית עד ימינו ממש. בגאולת התנ"ך של אלדד מ' ידי מסלפיו אין איפוא כל חדוש מהותי, פרושיו "הגואלים" נובעים מתפיסתו ה' היסטוריוסופית המיוחדת של עם ישראל. ד"ר הלר משתדל להוכיח את נכונותה של שיטת בקורת המקרא בשביל האדם ה' משכיל בימינו, שאינו סומך עוד על מסור' רות דוגמטיות מבלי לבדוק את אמיתותן ל' אור המחקר ההיסטוריוסופי. לצורך זה מקדיש המחבר פרק שלם ל"ברורן" של מסקנות היסוד של בקורת המקרא.

בעקבותיו של פרופ' קויפמן עומד הוא על יסודותיו של המחקר המקראי המדעי, הידוע בשם בקורת המקרא, שבא עליהם "המופת ההיסטורי" ושום מחקר מדעי אינו יכול להתעלם מהם. ואשר לממצאי הארכי' א'ולוגיה, המגלים לנו צפונות מן העבר ה' רחוק מתחומי הספרות האשורית — בב' לית או מיצירתם של עמי המזרח האחרים וכל הצמאון העולה מהם, לספורים, מסור' רות, חוקים, שירות ודמויות מעולם המק' רא, אין לראות בכך שום "פחיתות כבוד" למקרא או לישראל, כבר יחוקאל הנביא לא נרתע מלהזכיר את מוצאו המשותף עם עמים אלה באמרו בפרוש: "מכרותיך ומולדותיך מארץ הכנעני, אביך האמורי ואמך החתי". וכבר ציינו כמעט כל החוקרים, שההשוואות בין ספרות המקרא לבין זו של עמי המזרח הקרובים לנו מעידות לא רק על הדמיון, אלא גם על היתרון הרב של רות ישראל על זו של העמים השכנים. ואין לראות בשום אופן במחקר זה מגמה "זדונית", מרושעת ואגטישמית מובהקת...

ואשר לסילופי האידיאות של המקרא — לפי אלדד — ע"י הפרשנים "האבולוציוניסטיים" או פסימיסטיים" בעינינו הנוגעים ל' טוליראנציה, הומאניות ושלטון עם מביא ד"ר הלר ראיות שונות ולדעתו אף הותכות מן

זה למעלה משלש מאות שנה, מאז החלה התפשט באירופה רוח ההשכלה הרציונל' יסטית, נטוש בין חוקרי המקרא מאבק ד"ף על מהותה של היצירה המקראית, קיומה וניקתה, דרכי התהוותה וטעמי מש' צותה. המחקר המדעי-בקרתי לא קבל את הפיכה המסורתית-דתית, מורשת האבות קדומה, הרואה בכל כתבי הקודש פרי הת' לות אלוהית למשה מסיני (ברכות ה/א); למי שפינוזה ביתר, הנחשב לאבי "בקורת מקרא" המדעית, משקיף המחקר התפשי ל היצירה המקראית כעל יצירה נשגבה, אך צירה אנושית-ישראלית, שנתחברה ע"י יולי הרוח של העם היהודי בתקופה של מעלה מאלף שנה וע"כ נכרים בה סמני ושפעות שונות, של אמונות ודעות, של זנאי-מקום וזמן, של גלגלים ותמורות, של שיבושים ותיקונים וכו'. ראשיתו של ה'ולכוח החלה בעצם כבר בימי החלמה, ש'ה שאלה השאלה: "אכשר משה חי ו' נהב, וימח שם משה? — אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע בן נון". ס'א ועד היום לא תם הברנר, הוא פושט צ'רה ולובש צורה בהתאם לרוח כל דור ו' לפי השיגי המחקר והחידושים שבכל עידן, על אף להט הריכות בין היריבים — צממות ההערצה כלפי התנ"ך בפי כל ה' לתוצאים ואף בכך אחד מסמני גדולתו ועילאית ונצחיותו של המקרא.

עם הופעתו של הרבעון "האומה", שהיא נוקדש לבעיות האומה והמחשבה הלאומית, ובעי הוא שהעלה לברור גם נושא זה ובי' על התוברות הראשונות נתפרסמו מאמרים נקיפים ומאלפים, אם כי מנקודות-ראות שונות, ע"י שני מחנכים ותיקים, בקיאים ב' קרא ומעורים בתרבות ישראל. המאמר הראשון נכתב ע"י הד"ר ישראל אלדד בשם גאולת ישראל וגאולת התנ"ך" והשני ע"י ד"ר אברהם הלר בשם "התנ"ך, וגאולתו המתחדשת". מן הראוי להביא את תמצית הדעות והנימוקים של שני המתנצחים" ב' זבנת המקרא, שדבריהם כתובים בלהט כן ובבקיאות מרובה. מגמת מאמרו של ד"ר אלדד: "לסאול את התנ"ך משתי השקפות הארות "מסולפות". האחת היא זו של "ב' קורת המקרא", שבאה לדעתו, לפורר את התנ"ך, או מכל מקום להוציא את ערכיו העליונים לאמונה, למוסר, לחוון, מידי יש' דאל ולמצא להם מקורות מתוצה לישראל וזוהי בקורת מקרא קיצונית ולפעמים גם ודונית מרושעת ואגטישמית מובהקת ומ' "מכחנת"; ו"הסילופים", האחרים שמידיהם רוצה אלדד לגאול את התנ"ך באים "מידי הדתיים המודרניים (הירש) והלאומיים ה' האיבולוציוניסטיים (אחד העם), שלמען ה' שלום ולמען צרכי השלום פירשו את ה' תנ"ך פירוש של הפילוסופיה האידיאליסטית אור' של קדמה ראציונליסטית בהתאם לאמו' נות התום והמדע של המאה ה"ט ומדלגים על פרק גוג ומגוג... מתעלמים מנבואות ה' נקם בגוים... מכניסים למוזיאונים את מצ' דים ועמלק... ורואים בכל הגוים את כורש ומעמידים במרכז הראייה את נבואת אחרית הימים וכו' וכו'".

ד"ר אלדד מבחין בין "בקורת המקרא ה' עליונה" לבין "בקורת המקרא הנמוכה" ל' ראשונה הוא מיחס כוונה של שבירת ייחור' דו של העם היהודי בקרב הגוים ע"י הטמ' עתם של הערכים התנכיים, בתרבות עמי ה' קדם, והיציו העיקריים והשנונים ביותר ש' לוחים כנגדה. לעומת זאת כמעט שאינו מת' קיף את "הבקורת הנמוכה", העוסקת בב' דיקת הנוסח הלשוני ומתירה את תיקון ל' שון הכתובים המשובשים, מאחר שגם חכמי צו הקדמונים השתמשו כבר בשיטה זו ו' התירו לעצמם תיקונים "בכתבי" ו"בקרתי" וכו' ב'.

בלהט רב מתקיף מ' אלדד את כל "ה' מסלפים" המתאמצים להוכיח את "האוני' ברסליות" של המקרא והוא מצידו משתדל לשכנע בפסוקים שונים, שאין סובלנות ד' תית במקרא וכן אין שלטון בידי העם ע"פ התנ"ך ועל כך עלינו להשתחרר מן המידה המגונה של אותו עוף השם את הביצים שלו בקן לא לו על מנת שורים ידגרוהו... ע' לינו לחדול, איפוא, "להגניב" ביצי אידאות של גוים, דחיות ומוסריות וכלכליות ומ' דיניות לתוך התנ"ך על מנת שהוא ידגור עלהק, ולאחר שיתבקעו ייראו כאידאות תנכיות"...

הד"ר אלדד מסכם את פולמוסו החרדי עם

המקרא עצמו, שאין "האיבולוציוניסטים" אופטימיסטים" מסלפים כלל ושהרוח הכללית המפעמת במקרא תדורה היא בדרך כלל אי' דיאלים אנושיים נשגבים של סובלנות, הו' מניות ונטיה מכרעת לשלטון עם, ומסים המחבר את דבריו בהערה זו על חשבון "יריבו": בקש ד"ר אלדד לגאול את התנ"ך מידי "מסלפיו" השונים ונגרר אף הוא ב' עקבותיהם להעביר מקצת מדעותיו וחר' גשותיו לעולם המקרא, וחבל!

סכמו של דבר: ראויים הם שני המאמ' רים לעיון מפרט יותר והקוראים יבואו בכך על סיפוקם ושכרם.

א. ירדני